

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošiljanjem
na dom
za celo leto 3 gid. — kr.
„ pol leta 1 „ 60 „
„ četrt leta — „ 80 „
Naročnina se pošilja
opravništvu v škofjisk.
posloppju (Bischofhof.)
Deležniki tisk. društva
dobivajo list brez posebne
naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamesne liste
prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopisi
se ne vračajo, neplačani
listi se ne sprejemajo. —

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice, če se
natisne enkrat, 8 kr., dvakrat 12
kr., trikrat 16 kr.

 Katoliško tiskovno društvo obhaja letni občni zbor prihodnji četrtek, t. j. 22. t. m. ob 10. predpoldnem v stolno-župnijskem hramu, h kateremu se vsi gg. društveniki s tem vljudno povabijo.

V Mariboru dne 14. febr. 1877.

Društveni odbor.

Sitne zadrege za ustavoverstvo.

Slovanskim in sploh konservativnim novinam se v hvalisani dobi naše liberalne „tiskovne svobode“ dosti trda godi. Zaporedoma so konfiscirane. Ljubljanske „Novice“ so letos izišle 5krat, a policija jih je pograbila 2krat. Zato pa smo prisiljeni ali molčati ali pa pisati kakor krotka jagnjeta ne pa, kakor razjarjeni levi, ki bi brezobzirno razkrivali in šibali sedanjo politično in nravno gujlost publo ošabnost, drzno hinavščino, brezsravno krivičnost in goropadno sleparstvo in goljufnost. Če nečemo biti konfiscirani, moramo tiho djati ali pa pisati kakor „božji voleki“. Pomagati si zamoremo še nekoliko samo takrat, kedar marljivo poberemo drobtinice, ki so padle raz mize deželnega ali državnega zbora; tukaj edino se nam ni bati konfiskacije. No, in taka drobtinica, ali prav za prav že kolač je padel 30. jan. iz mize državnega zbora, ko je 33 slovenskih in nemških konservativnih poslancev ministra Glaserja vprašalo, kaj namisli storiti gledé knjižice: Lasser, genannt Auersperg. Nek imeniten in zveden gospod je namreč spisal nemško knjižico, v kateri popisuje liberalno-ustavaško gospodarstvo v Avstriji pod ministrom Lasser-Auerspergom, to pa tako ostro, zbadljivo in za liberalno gospodstvo nevarno, da jo sedaj povsod zatirajo in uničujejo. Ali nič jim ne pomaga! Ljudje se trgajo za njo in naši poslanci so jo spravili v državni zbor.

Poslanci pravijo v svoji interpelaciji: „knjižica hudo toži našo sedanjo vlado ali ministre, ker navaja celo vrgsto podvzetij, pri katerih so ministri sodelovali na neizmerno škodo delničarjev, jihovih

upnikov in celega prebivalstva. Tako so se na videž napravila dolžna pisma za 1 milijon goldinarjev in potem vknjižila na že popolnem zadolžena posestva in sicer na imena ljudi, ki niso bili pravi posestniki, ampak: Strohmänner, slamnati dedi ali tatermani; dalje bilo je dopuščeno, da je banka in posojilnica „Hypotheken-Credit- und Vorschussbank“ pobotnico ali kvitingo delničarjem predložila o vplačanih 5 milijonih goldinarjih, če ravno se ni vplačal še vinar ne, da je tedaj 5 milijonov lažnjivo pobotala na škodo delničarjev itd. Vlada je za knjižico dobro vedela, ker jo je državni pravdnik v Pragi dal rubiti in pokončavati. Ali to je premalo. V njej so imena goljufov določno naznanjena, goljufe pa je vlada dolžna prijeti in kazniti. Zakaj se to ni zgodilo?“

Tako so poslanci vprašali ministra pravice dr Glaserja, liberalca in ustavoverca na glasu. Minister ni hitro odgovoril; vse liberalne nemške novine so omolknile in še sedaj molčijo. Naposled je vendar minister pravice odgovoril in rekel, da je državnemu pravdniku dunajskemu ukazal, naj pouzroči sodnijsko preiskavo zoper osebe v knjižici kot goljufe naznanjene. To je za ustavoverstvo res sitna reč in velika zadrega in prav smrten udarec, če se po sodnijski preiskavi popriča, da so res nemški liberalni in ustavoverni ministri v goljufivna podvzetja bili zapleteni! Vse je rado vedno na obečano preiskavo!

Gospodarske stvari.

O reji rac.

M. Ni perutnine, ktere reja bi se gospodarju tako dobro izplačala, kakor reja rac ali rec, kakor se tudi imenujejo. Te živalice iščejo in najdejo skoraj večji del leta same svojo brano, zadovoljne so z vsako brano, da je le vžitna, in boleznim niso kaj preveč podvržene. Race koristijo pa ne prizadenejo dosti stroškov. Posebno je njihova reja hasnovita in lahka takrat, kedar je blizo pobištva kak ribnik ali potok, ki je za race pri-

praven. Race morajo imeti poseben blev, sub in topel. Z gosmi se ne smejo vkup zapirati, ker se ne zastopijo med seboj.

Raca in racman, ki ga je po zakrivljenem repnem peresu, po večji velikosti in po debelejšem glasu spoznati, je za pleme le 3, k večjemu 4 leta sposoben. Po četrtem letu morajo na mesto starejših mlajši živali stopiti. Za 8—10 rac je navadno jeden racman zadosti. Parijo se od februarja noter do aprila; marca začne ona leči in sicer po 30 40 in več jaje predno začne valiti. Raca jajca rada po kotih poskriva in zato se mora paziti, da se ne pozgubijo. Treba je živali ošlatati in za časa zapreti, da tam nesejo, kder se hoče. Jajca se dan na dan do jednega z gnezda jemljó in hranijo. Živali z navzgor zakrivljenim kljunom najbolj in najrajše nesó. Raca valiti hoteča nanzanja to z sikanjem in ježenjem perja. Podlaga se ji 14—15 jaje v gnezdo in v 28 dneh so mladi izvaljeni.

Napaka, da si raca zaradi svoje požrešnosti redkokdaj potrebnega pokoja za valjenje daje in gnezdo pogostoma zapušča, zahteva, da se valeči raci vedno dosti vode trdno blizo gnezda postavlja. Dokler se sedenju ne privadi, se mora valivka z velikim jerbasom pokriti. Navadno se pa dajo račja jajca kokljam izvaliti, kateri se podložé in nekoliko hrane blizo gnezda postavijo. Pravijo sicer, da race od kokelj izvaljene niso več za valitev. Mladiči o enakem času izvaljeni se z gnezda vzamejo kakor hitro so subi, in se v jerbasu ali loncu, ki je znotraj mehko nastlan ali z perjem ali z voljno, hranijo. Ako raca sama vali, je še toliko bolj potrebno mlade račice za časa proč vzeti, ker sicer starka z mladiči hitro gnezdo zapusti in še ne izvaljena jajca pod zlo gredó. Blizo 6 dni se izvaljene živalice pitajo z sekanimi jajci, s frišno skuho ali sirom in krušno srevico ali mečo pomešanimi. Po tem času se pitanje že sme starki na prostem prepustiti. Ako raca sama vali, gre z mladiči v ribnik ali potok, kar pa se o mrzlem vremenu ne sme pustiti, ker mlade račice lahko nevarno zbolijo, posebno jih rad napada hud krč po črevah. Tudi se morajo, kakor hitro na prostem sem ter tje letati začno, krokarjev, vran, srak in drugih roparic skrbno varovati, ki jih rade lovijo in davijo. Mora se jim pa še vedno 4—5 tednov večkrat na dan in po tem času vsaj zjutraj in zvečer po jedenkrat pokladati. S prva se jim dajejo otrobi ali zdrobljeno zruje, ki se je ali v kislem mleku ali sami vodi namočilo, pozneje zmučkan, skuhan krompir, pomešan z grobo moko in z presnim zeljem in repo. Rade jejo takó imenovano povodno lečo, to je ono zeleno prevleko, ki je na stoječih vodah tako pogosto najti. Frišne vode jim ne sme manjkati, na dno se mora čistega peska nasuti. Ako jim primanjkuje vode ali poleti ali po zimi, postane jim golžun trd in živali poginejo.

Da se race prosto okoli letoče kar ne zale-

tijo in da se na domačo hišo privadijo, jih je dobro vsaki dan po jedenkrat zmerno, po zimi pa, ko zunaj ni toliko hrane, tudi po dvakrat krmiti. Zato se vzame ječmen, oves, graborica, grah, zmučkan krompir, korenje in razna repa, kar je ravno pri roki. Rženi otrobi so pa racam škodljivi. Posebno nevaren jim je pa sladkor. Za pitanje rac je najprilicnejši čas o sv. Mihelu. Vendar pa tako ozke kobače, kakor jo morajo gosi imeti, race ne stpijo. Morajo se vedno nekaj prosto gibati. Postavijo se tedaj na prostem na prostoren kokošji jerbas ali pa se puščajo na prostem okoli letati. Ako so se za pitanje pod jerbas postavile, podaje se jim trikrat na dan globoka posoda z vodo, v katero se ječmen ali oves dene. Jerbas se jim mora vsaki dan zaradi snage na drugo mesto postaviti. Na tak način postanejo race v 9 dneh debele. Znamenje, da so že debele, je rep kakor pabalnik razprostrt. Ako se delj časa puščajo sedeti, njih teža od dne do dne pojema. Ako se hoče posebno nježno in belo meso od rac dobiti, jih je treba z zdrobljenim ječmenom ali pšenico v mleku namočeno pitati. Sicer se raca da tudi v 3 tednih z drobno zmučkanó repo tako opitati, da ima za prst debelo mast. Ako živalica med pitanjem prosto okoli leta, ji ne sme poleg pitne vode polne hrane, posebno ovsa primanjkovati. Račje perje ima le malo vrednost in se da le v postelje hlapcev in dekel porabiti, ko se je poprej za to pripravilo. Skubajo ga poprej v slabem lugu, ki se napravi, ako se kotel vrele vode vzame, v kateri se je prej nekaj živega apna raztopilo. V tem lugu se perje nekterekdaj prekuha. Potem ga je treba iz vode vzeti in v sito položiti, da se ocedi, slednjč v čisti vodi oprati, da vsi apneni deli proč pridejo. Na to se vsuje zopet v sito in ali na solcu ali na peči posuši. Treba ga je tudi večkrat obrniti in prerahljati, da tako rahlo postane. Takó pripravljeno postane bolj mehko in zgubi neprijeten duh. Tudi se ne sprejema več v gruče.

Prava artičoka. (*Cynara Scolymus*).

M. Te zelenjave se nahajajo posebno po južnem Francoskem mnoge sorte, ki se ne samo po ježičastih in neježičastih kupičnih listih, ampak tudi po barvi in obliki evetnih glav in po drugih lastnostih med seboj razlikujejo. Za pridelovanje je neježičasta sorta najboljša. Najnavadnejše sorte so pa a) velika višnjela artičoka, b) velika zelena in c) španjska.

Artičoka je v našem podnebjju po zimi zelo občutljiva rastlina, po letu pa se dobro obkorenini in kljubuje vsakemu vremenu. Ljubi dobro, globoko predelano zemljo, močno hrano in toplo, posebno po zimi proti mrazu zavarovano lego. Izreja se iz semena, ki se spomladi v hladno gredo poseje, od koder se pozneje sajenice prej že nekaj otrjene v prosto zemljo presadijo. Ker se pa razne sorte iz semena zaplojene le težko dajo čiste obrniti, in ker seme tudi dostikrat odreče, tako se

jemljejo rajši koreninske mladike od raznih dobrih sort za prirejo, ki se spomladi odrežejo in posadijo. Zarejajo se pa tako-le: Spomladi, ko stare rastline začno poganjati, se okoli njih prst odgrebe in mladike, ki so okoreninjene, se jim odzamejo vse do dveh, ki se jim morate pustiti. Mladike se potem posade v lonce, ki se, dokler se sajenice dobro primejo, v senčnato gnojno gredo postavijo. Ali pa se mladike koj v prosto zemljo posade na globoko predelane grede po tri črevlje vsaksebi. Tu se redno zalivajo in z poveznjenimi lonci proti solncu varujejo. Sajenice posebno bolj vlažno držane se kmalo primejo in jeseni že sad donašajo. Proti zimi se nekaj z prstjo osipljejo in pokrijejo, vendar ne prej, ko že začne zmrzovati, z slamo ali suhim listjem. Ta odeja ostane tako dolgo na njih, da toplejše vreme nastane. Ako vreme dopušča, se rastline tudi po zimi nekaj odkrijejo zlasti za to, ker sicer listi radi gnijejo. Sploh pa je treba artičoko najbolj mraza in gnjilobe varovati. Artičoka pri nas najlagše prezimuje, ako se o pozni jeseni mlajše rastline iz zemlje vzamejo in v suhem pesku v kleti vsadijo in miši varujejo. Spomladi pa, ko se ni več mraza bati, se zopet v dobro predelano prvotno gredo presadijo. Grede se za to rastlino tako pripravljajo, da se prej zemlja vsega dračja in drugih rastlinskih ostankov lepo osnaži, potem pognoji in globoko prekoplje. Ako se posamezne artičokine rastline v zemlji pustijo, se morajo tiste, ki po zimi poginejo, z novimi nadomestiti. Najboljše so za to koreninske mladike. Sajenice kmalo napravijo cvetne glave, ki se potem, predno popolnoma dozori, porežejo in v kuhinji porabijo. Navadno se vsaki rastlini le po tri cvetne glave puščajo, da namreč te tim večje postanejo. Cvetne glave se razno-
verstno pripravljajo. Nekteri jih jedó najrajši tople v pomački, drugi zopet mrzle v ocetu in olju. Le plodno dno je mesnato in povzbitno. Sicer se pa morejo tudi koceni kakor divja artičoka pripraviti in povziti. Posamezne rastline trpijo 10—12 let. Seme se dobi, če se najlepše cvetne glave pustijo rasti, da popolnoma dozori. Kakor hitro se zrelosti bližajo, kar se pa le bolj v gorkih poletjih godi, se morajo pripogniti, da se voda med kupičnimi luskinjami ne nabira, ker bi seme sicer gnjiti začelo. Boljše pa je si seme iz takih krajev naročiti, kjer si ga z manjšim trudom pridelajo in ga tedaj tudi lahko boljši kup oddajo, kakor na južnem Francoskem. Seme v glavah puščeno ostane 6—7 let kalivno.

Imenitna knjiga za vinorejce izide 1. marca t. l. v drugem natisu v zalogi Faesy und Frick in Wien. Knjigi je naslov: Ampelografisches Wörterbuch in popisuje po alfabetičnem redu vse do sedaj znane trsovne sorte v Avstriji, na Nemškem, Italijanskem, Francoskem, Greškem, Srbskem, Ogerskem, Ruskem itd. Spisal jo je marljivi ravnatelj vinorejske šole v Mariboru g. H. Göthe; cena njej

je 2 fl. 40 kr. Isti gospod je tudi izdal jako zanimivo poročilo o lanjskem zborovanju prvega avstrijskega vinorejskega shoda v Mariboru. Najvažnije reči bodemo tudi bralcem „Slov. Gosp.“ prihodnjic začeli podajati.

Žlahтна kokošna plemena kdor si hoče spraviti, ta si naj valivnih jaje, na katera zamore potem doma navadno koklo nasaditi, da jih izvali, naroči pri E. Schneckenburger-ju, Wien, Hartmann-gasse 1. Tam se dobijo s 1. marcem t. l. valivna jajea po 50 kr. vsako sledečih plemen: Cochinchina, Brahma-pootra, Dorking, Creve-coeur, Hovdan, črni holandci, zlati padovanci.

Sejmovi. 22. febr. v Slatini, v Teharjih, v Beračah; 24. febr. v Arvežu, v Slov. Bistrici, v Ločah, v Laškem, v Kozjem, v Vidmu.

Dopisi.

Iz mariborske okolice. (Volitev srenjskega odbora v Kamci). 9. februarja je nekdo rekel: glejte, glejte v Kamci mora kakšna „nobel obet“ biti, ker toliko vozov tje drdrá, vsi naphani z Mariboržani. Bila pa je le volitev v srenjski odbor. Vsi mariborski posestniki v Kamci so prišli in prinesli seboj pooblastila od možev in vdov. Ker jim je možev zmanjkalo, so si 3 izposodili za pooblastila; bržčas po starem šolskem računanju: „kann man nicht, muss man borgen“; vidi se, da so še v staro šolo hodili. Ko bi Kamčani tako ravnali, bi si zamogli kakih 20 izposoditi. Volitev je vodil g. Seidl sam, ter volil v volilni odbor g. dr. Srnee-a, Strašil-a, Rataj-a in Pirkerja. Prav prijazno se je obnašal, samo našej stranki še ni dopustil imena popraviti, ako ga je kateri tujih volilcev krivo izrekel, na njegovej stranki pa je pustil dr. Lorber-ju, kateri še v volilnem odboru ni bil, pri nekem pooblastilu od naše stranke vgovarjati. Pooblastilo se je zavrglo. Eden Kamčan je nesel „firkl“ mleka in 3 „pušelce“ kinovca z pooblastilom vred za drugi razred v Maribor na „plac“. Ta 2 glasa sta nam manjkala. Ko bi prodajalec kinovca prišel in bi se omenjeno pooblastilo ne bilo zavrglo, bi bila naša stranka v vseh razredih zmagala. Po tej nezgodi je dobil g. Seidl 8 glasov, drugi so imeli po 7 in pri „vadhanju“ je še Rataj svoj listek potegnil iz klobuka ter se sladko zarezal. G. Strašil pa je zgrabil listek cekmeštra Jakoba Raner-ja. Pošteni srenjski sluga je imel tisti den hudo letanje, ker je moral nemškutarske volilce vkup goniti. Po 80letnega očaka Kogar-ja je 2krat v potu obraza leteti moral, pa g. Kogar „hvala mu“ si je mislil ter pozneje pravil: bil sem 12 let srenjski predstojnik in izročil pri odstopu 900 gld. nasledniku, kje pa zdaj imajo denarjev; mož ni hotel iti za drugi razred volit. Nek Kamčan H. je rekel srenjskemu slugi: Kaj po našega kinovca ne boš šel?! Za volitve doma v mestu se Mariboržani navadno jako malo